

פרק חמישי – החליל

דף נ

החליל בשבת ויום טוב

1. **משנה:** החליל חמשה וששה. זהו החליל של בית השואבה, שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב.
2. רב יהודה ורב עינא נחלקו: אחד גורס במשנה 'השואבה' כלשון הפסוק 'ושאבתם מים בששון'. אחד גורס במשנה 'החשובה' משום שהשאיבה היא מצוה חשובה
3. **לדעת רבי יוסי בר יהודה** החליל דוחה את השבת ויום טוב. **לדעת חכמים** אף יום טוב אינו דוחה. (המחלוקת ביניהם תבאר בדף הבא).

דף נא

שמחת בית השואבה

1. רב ירמיה בר אבא ביאר (את המחלוקת בסוף הדף הקודם): **לכל הדעות** חליל בקרבנות נחשבת עבודה ודוחה את השבת. **המחלוקת** בין רבי יוסי בר יהודה לחכמים הוא בשמחת בית השואבה, **שלרבי יוסי בר יהודה** שמחה יתירה גם דוחה את השבת משום שבחליל אין איסור מלאכה אלא שבות בעלמא. **לדעת חכמים** אין שמחה יתירה דוחה את השבת.
2. ישנה מחלוקת אם **עיקר שירה בפה**, והכלי אינו אלא לבסם את הקול (ואף עבד יכול לנגן) או **שעיקר שירה בכלי** ורק הלווים יכולים לנגן. כל שיטה הוכיחה את שיטתה מהפסוקים.
3. **משנה:** אמרו, כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו. במוצאי יום טוב הראשון של חג, ירדו לעזרת נשים, ומתקנין שם תיקון גדול. ומנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהן וארבעה סולמות לכל אחד ואחד, וארבעה ילדים מפרחי כהונה ובידיהם כדים של שמן של מאה ועשרים לוג, שהן מטילין לכל ספל וספל. מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין, ובהן היו מדליקין, ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה. חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור שבידיהן, ואומרים לפניהן דברי שירות

ותשבחות. והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמשה עשר שיר המעלות שבתהילים, שעליהן לויים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה. ועמדו שני כהנים בשער העליון שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים, ושתי חצוצרות בידיהן. קרא הגבר, תקעו והריעו ותקעו. הגיעו למעלה עשירית, תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לעזרה, תקעו והריעו ותקעו. היו תוקעין והולכין, עד שמגיעין לשער היוצא מזרחה. הגיעו לשער היוצא ממזרח, הפכו

פניהן למערב ואמרו: אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה, והמה משתחווים קדמה לשמש, ואנו ליה עינינו. רבי יהודה אומר, היו שונין ואומריין: אנו ליה, וליה עינינו.

4. למדנו במשנה שתיקנו בעזרת נשים 'תיקון גדול'. הכוונה שעשו גזוזטרות מסביב והתקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה, כדי שלא יהיו מעורבים ויבואו לידי קלות ראש. אף שכל בניין המקדש בכתב מיד ה', ואין לחדש דברים, התקנת הגזוזטרות אינו נחשב חידוש משום שהוא רמוז בפסוק בנביא זכריה.

דף נב

דרכי יצר הרע ודרכי התמודדות עימו

1. **דרכיו של יצר הרע:** יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ומבקש להמיתו. בתחילה הוא קטן ואחרי שאדם נמשך אחריו מעט, היצר מתגבר והולך לו. בתחילה הוא כאורח וכשנגררים אחריו הוא נהיה קבוע. ביצר עריות אם נמשך אחריו הוא רעב ליותר. כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו.
2. **דרכי התמודדות עם יצר הרע:** למשוך אותו לבית המדרש, להטריח אותו במלחמתה של תורה ואז היצר יהא שלם עם האדם ולא ישיאו לחטוא וליאבד מן העולם. יש להרעיב את יצר העריות ואז יהיה שבע.

דף נג

תיאור שמחת בית השואבה, תקיעות במקדש

1. אמרו עליו על רשב"ג כשהיה שמח בשמחת בית השואבה היה נוטל שמונה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו. וכשהוא משתחוה נועץ שני גודליו
2. בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף ואין כל בריה יכולה לעשות כן וזו היא קידה.
2. **רבי יהושע בן חנניה** תיאר את שמחת בית השואבה ואמר שהיו עסוקים בקרבנות,

תפילות ושמחת בית השואבה ולא ישנו, אלא נמנמו מעט אחד על כתפי חברו.

3. **משנה:** אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה. בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות (במקדש). שלש לפתיחת שערים, ותשע לתמיד של בין הערבים. ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע. ובערב שבת היו מוסיפין עוד שש; שלש להבטיל העם ממלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחול. ערב שבת שבתוך החג היו שם ארבעים ושמונה. שלש לפתיחת שערים, שלש לשער העליון, ושלש לשער התחתון,

ושלש למילוי המים, ושלש על גבי מזבח, תשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים, ותשע למוספין, שלש להבטיל את העם מן המלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחול.

4. **לדעת חכמים** שבמשנה ישנן עשרים ואחת תקיעות משום שמונים תקיעה תרועה תקיעה כל אחד בנפרד. **לדעת רבי יהודה** תקיעה תרועה תקיעה הם חלק ממצווה אחת ולכן לדעתו מונים שבע תקיעות ביום חול. **הנפקא מינה** הוא שלרבי יהודה אין להפסיק בין התקיעות אלא כדי נשימה.

דף נד

מספר התקיעות במקדש

1. **משנתנו** היא כשיטת **רבי אליעזר בן יעקב** שסבור שהיו תוקעים שלש תקיעות על גבי המזבח ולא למעלה עשירית. **לדעת חכמים** לא היו תוקעים על גבי המזבח אלא למעלה עשירית. **טעמו של רבי אליעזר:** מכיון שכבר תקע לפתיחת שערים אין טעם לתקוע שוב במעלה עשירית שאינו שער. **טעמם של חכמים:** כל הטעם שתוקעים הוא משום מילוי המים כנלמד מהפסוק 'ושאבתם מים בששון', ואין טעם לתקוע על גבי המזבח.

2. **בברייתא** למדו מהפסוק 'תקעו בחצוצרות' שהכל לפי המוספים תוקעים. **רב אחא בר חנינא ביאר** שכאשר יש שתי קדושות כגון שבת ויום טוב, יש לשיר שני שירים, של שבת ושל יום טוב ועל כל אחד מהם יש לתקוע תשע תקיעות. (בדף הבא) **רבי אחא נשאר בתיובתא** שמוכח מהברייתא שלא אומרים שני שירים.

3. נאמרו (בדף הבא) שני הסברים נוספים בביאור דברי הברייתא "הכל לפי המוספים תוקעים". **רבינא:** מאריכים במשך התקיעות. **רבנן דקיסרי משמו של רבי אחא:** מרבים בתוקעים בחצוצרות ותוקעים כולם יחד.

דף נה

קרבנות החג והזכרתם בתפילה

1. **בברייתא מבואר** שכאשר חל שבת באחד מימי חול המועד אומרים בו את השיר של שבת ולאחר השבת ממשיכים בסדר שירי החג, ויוצא שהשיר של יום השביעי נדחה. **למד מכך רבא** שהוא הדין בחו"ל ביום השלישי של החג מזכירים בתפילה בקרבנות החג את יום השני וכן הלאה וכך יוצא שלא אומרים את יום השביעי. **אמימר התקין** שיאמרו ביום השני את יום השני והשלישי וכן הלאה וכך ניתן להזכיר את כל הימים.
2. **משנה:** יום טוב הראשון של חג היו שם י"ג פרים אילים שנים ושעיר אחד. נשתירו שם י"ד כבשים לשמונה משמרות. ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים והשאר אחד בשני חמשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בשלישי ד' מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בשאר אחד אחד בששי אחד מקריב שנים שנים והשאר אחד אחד בשביעי כולן שוין בשמיני חזרו לפייס
3. **לדעת רבי** כל המשמרות מצטרפות לפייס של שמיני עצרת. **לדעת חכמים** רק שתי המשמרות שלא שלשו בפרים בסוכות עושות פייס בשמיני עצרת.
4. **שבעים פרי החג** הם כנגד שבעים אומות העולם (רש"י: לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם לפי שנידונין בחג על המים), **ופר יחידי של שמיני עצרת** כנגד עם ישראל.
5. **משנה:** בשלשה פרקים בשנה היו כל משמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים בעצרת אומר לו הילך מצה הילך חמץ משמר שזמנו קבוע הוא מקריב תמידין נדרים ונדבות ושאר קרבנות צבור ומקריב את הכל.
6. למדו מהפסוקים שכל המשמרות שוות בקרבנות האמורות ברגלים ובחלוקת לחם הפנים, ואילו שאר הקרבנות שאינם באים מפני החג שייכים רק למשמר שזמנו בשבוע של החג.

דף נו

חילופי משמרות במקדש, קנס למשמר בילגה

1. **למדנו במשנה** שבחג שבועות היו מחלקים את הלחם בין הכהנים של כל המשמרות ואומרים לכהן המקבל 'הילך מצה הילך חמץ'. אולם **לדעת אבא שאול** הסדר הוא

הפוך: הילך חמץ הילך מצה. **יסוד המחלוקת הוא** שלדעת אבא שאול החמץ הוא עיקר שהוא חובת היום, ולא לחם הפנים שהם של שבוע שעבר. לדעת התנא

5. נאמרו **שני טעמים** מדוע קנסו את משמר בילגה. **יש אומרים**: משום שכאשר הגיע זמנם לעבוד לא היו באים בזמן והראו בכך שלא היתה העבודה חביבה עליהם. **ויש אומרים**: משום שמרים ממשמר בילגה המירה את דתה ונישאה לטרדיוט יוני וכשנכנסו יוניים להיכל היא בעטה במזבח בסנדלה ואמרה: "לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונם של ישראל ולא עומד להם בשעת הדחק". אם לא שמעה שאביה היה מבזה את העבודה לא היתה מדברת כך. בגלל אביה חכמים קנסו את כל המשמר משום שאוי לרשע ואוי לשכנו, וקל וחומר שההיפך נכון שטוב לצדיק וטוב לשכנו.

הדרן עלך מסכת סוכה

של משנתנו לחם הפנים קודם משום שהוא תדיר.

2. **משנה**: יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה, היו כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים. חל (להיות) יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע, היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל שתיים. ובשאר ימות השנה, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש. **רבי יהודה אומר**: הנכנס נוטל שבע, והיוצא נוטל חמש. הנכנסין חולקין בצפון, והיוצאין בדרום. בלגה לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה, וחלונה סתומה.

3. **למדנו במשנה** שכאשר יום טוב האחרון חל לפני שבת או יום טוב הראשון חל אחרי שבת היו המשמרות שוות בלחם הפנים אף שהשבת אינו בתוך החג. **הטעם הוא** משום שהם צריכים להקדים או להתעכב במקדש בגלל השבת ולכן תקנו חכמים שיחלקו בשווה.

4. הטעם שלדעת רבי יהודה משמר היוצא נוטל שתי חלות יתירות הוא מפני שכר הגפת דלתות.

